

УДК 32(321)328.329:351

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v055.2025.42>

Р. А. Іващенко

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-1698-0553>аспірант кафедри теорії та історії політичної науки
Львівського національного університету імені І.Я. Франка

ПОПУЛІЗМ В КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ АНТИ ПОЛІТИКИ

Постановка проблеми. Антиполітика і популізм стали центральними поняттями аналізу сучасних політичних систем. Політичні партії незалежно від ідеологічного спрямування у своїй діяльності та передвиборчих кампаніях орієнтовані на популізм. Більшість інформації, яка має політичний підтекст, несе в основі популістські гасла – чи то пов'язані з критикою діючої влади, чи використанням чорного піару задля отримання політичних дивідендів, чи формуванням образу лідера, який вирішить всі проблеми сьогодення. Паралельно з поширенням популізму стрімко зростають тренди антиполітики. У більшості ліберальних демократій антиполітика, в основі якої суцільна критика традиційної політики, намагання перебудувати політичну систему так, щоб нівелювати роль політичних інститутів і замінити їх політичним колективним, стала основним інструментом політичних маніпуляцій. Політичне колективне або політична маса позиціонується самодостатньою силою, яка не потребує допомоги держави і може здійснювати самоврядування та приймати рішення, потрібні тут і зараз. Вочевидь, що такий формат реорганізації політичної системи є популістським і утопічним, оскільки передбачає залучення кожного до процесу прийняття рішень, прийнятних для всіх. Значна частина населення поділяє такий підхід і всіляко його підтримує. Він передбачає радикальну зміну влади на модерну на протигагу традиційній; мінімізацію бюрократії, зменшення кількості політичних інститутів та їхньої ролі загалом. Взаємозалежність і взаємодоповнюваність антиполітики і популізму стає викликом для сучасних політичних систем, які мають швидко реагувати на суспільні кризи, видозмінювати політичні інститути під політичних акторів, а не задля посилення самої системи, а також переглянути роль бюрократії на сучасному етапі розвитку суспільно-політичних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на взаємозв'язок популізму та антиполітики, дослідження цієї проблематики залишається неproblemатизованим, науковці намагаються описувати популізм як окреме і самодостатнє явище. Однак дослідження популізму через призму антиполітики дозволяє пояснити як

завдяки першому явищу інше та набуває нових форм. Хоч популізм є одним із головних елементів антиполітики, проте його значення у формуванні антисистемних та антиполітичних настроїв залишається недооціненим. Фундаментальним дослідженням популізму присвячені праці західних науковців К. Мюде та Б. Ардіті. Феномен антиполітики вивчали Е. Фостер, П. Бернем, Л. Дженкінс, Н. Алєн, С. Бірч та ін. Зокрема К. Хей аналізував вплив антиполітики на державотворчі процеси в контексті теоретичних засад дискурсивного неоніституціоналізму. Вони фокусують увагу на суті та причинах появи антиполітики, її впливі на суспільно-політичні комунікації та державні інститути.

Українські науковці досліджували переважно наслідки антиполітики. Ця проблематика відображена в працях Ю. Копинець [1], В. Литвина [2], М. Светлакова [3], Т. Федорчак [4], Г. Шипунова [5]. Значна частина українських науковців фокусувала свій напрям дослідження більше на аналізі популізму. Серед них – В. Бурдяк, М. Дем'янюк, І. Кіянка, І. Побочий, Т. Радь, А. Романюк, О. Стогова, Н. Хома.

Відтак **метою статті** є дослідження взаємозв'язку та взаємозалежності антиполітики і популізму, їхнього впливу на суспільно-політичну систему; яким чином популізм задає тренд антиполітики та як антиполітика видозмінює сприйняття суспільно-політичної реальності.

Виклад основного матеріалу. Згідно класичного визначення популізм є «формою політики, яка стверджує, що представляє думки та бажання простих людей» [11]. Однак це визначення не відображає багатовимірності явища популізму. Дослідники також пов'язують його з функціонуванням політичних партій або рухів, подекуди персоніфікують з конкретними політичними лідерами. З кінця ХХ ст. набуло популярності трактування популізму як ідеології.

Номінально популізм має негативні конотації й переважно сприймається негативно. Але варто зважати, що жодна передвиборча кампанія чи політична агітація не працює без популістських гасел. Відповідно популізм варто розцінювати як об'єктивне явище без жодного забарвлення. Одночасно він має протестний характер проти

панівного політичного дискурсу. В такий же спосіб формувалися засади антиполітики, а саме протест і несприйняття панівного режиму через слабку політичну комунікацію або її відсутність, недовіру, корупцію чи беззаконня. Вочевидь, що за таких умов формується запит на зміни, який має переважно популістський характер, подекуди навіть деструктивний.

Саме популізм надав лідерам мас можливості, які фактично зрівняли їх з панівними елітами в силі та реальному впливі на політичну систему. Головними перевагами масових партій над елітарними (кастовими) є: 1) гучні гасла, які ставили за меті вирішення актуальних соціальних проблем – безробіття, незначне або подекуди відсутнє політичне представництво, неунормований робочий графік, злочинність, погане медичне забезпечення і т.д.; 2) безпосереднє залучення простих громадян до політичних процесів (активна участь в роботі партії); 3) вищий рівень підтримки порівняно з кастовими партіями через обмеженість учасників останньої. Основне завдання популізму – дестабілізація суспільно-політичної системи, крах класичних підходів до функціонування інститутів та зміна ролі інституцій і політичних, і суспільних. На етапі формування явища антиполітики, так само як і його елемент – популізм, не мали негативного забарвлення, однак, антиполітика трансформувалась у цілісний комплекс заходів, спрямованих на фундаментальну зміну політичної парадигми.

Українська дослідниця С. Щербак зазначила, що популізм має певну специфіку, яку, відповідно, потрібно по-різному трактувати: «Популізм має дві опозиції – елітизм та плюралізм. Елітизм є дзеркалом популізму – він поділяє маніхейський світогляд популізму, проте вважає, що політика має виражати волю «моральних еліт», а не «аморального народу». Натомість плюралізм відкидає прагнення популізму та елітизму до гомогенізації, трактує суспільство як гетерогенну сукупність груп та індивідів, з різними поглядами, уявленнями, бажаннями та інтересами» [6, с. 64]. На сучасному етапі саме елітарні групи все частіше послуговуються популізмом, оскільки втрачають електоральну підтримку і тому озвучують гучні гасла, які б могли мобілізувати населення на виборах та отримати від мандат на представництво інтересів всього народу чи його значної частини. Відтак подібне використання популізму можна означити як маніпулятивний інструмент для впливу на суспільні маси. Таке визначення популізму поєднується і з класичним визначенням антиполітики, яке пропонували східно-європейські дисиденти як способу контролю над людиною з використанням ілюзії реального впливу на суспільно-політичний дискурс; і з сучасними

інтерпретаціями антиполітики як опозиції традиційній політиці та прагненні фундаментального переформатування державних інститутів до мінімізації їхнього впливу. Хоча в практичній площині популізм більш наближений до класичного визначення антиполітики і без перебільшення є її елементом.

Для детальнішого розуміння антиполітики необхідно розглянути всі наявні підходи, оскільки кожний з них має певні відмінності у визначенні сутності та основних аспектів антиполітики. Загалом феномен антиполітики вирізняється різноманітністю визначень і проявів у політичній практиці. В широкому розумінні антиполітика – це погляди та діяльність, які опонують традиційній політиці, дискурс недовіри до бюрократії та політичного істеблішменту. Значний інтерес до антиполітики з'являється на межі XX–XXI ст. як відображення викликів ліберальним політичним системам, зумовлених бюрократизацією державних інститутів, неефективним управлінням і політичною комунікацією. Їхнім наслідком стали недовіра до влади та державних інститутів, політична апатія, зниження участі громадян у традиційній представницькій політиці, абсентеїзм. Вони створили умови для пошуку виборцями альтернативи – політиків чи аполітичних сил, які, на їхні переконання, швидко, простими і радикальними методами врегулюють численні суспільні проблеми. Недовіра до традиційних системних політиків відкрила перспективи приходу до влади радикальних політиків, точніше антиполітиків, антиістеблішментських сил, які пропонували спрощену парадигму розвитку суспільства чи виходу його з кризи. Раніше такі політичні сили розглядалися антисистемними, деструктивними, не мали сталої та значної підтримки виборців і суттєво не впливали на політичні процеси або могли робити це лише радикальними незаконними методами. На сучасному етапі боротьба за виборця і владу антиполітичними силами в демократичних суспільствах ведеться з використанням гасел, риторики і наративів, які маніпулюють настроями людей, породжуючи віру в можливість простими рішеннями розв'язати складні проблеми. Такі зміни у використанні засобів впливу очевидно пов'язані з поширенням соціальних мереж.

Отже, визначені особливості в широкому розумінні вкладаються в явище популізму, який і став технологією утвердження в політичних процесах антиполітичних лідерів та партій. Одночасно поширення популізму на сучасному етапі стало й одним з наслідків антиполітики. На етапі політичної конкуренції популізм став чи не найбільш дієвим способом впливу на електорат. трансформувався в ефективний інструмент зміни масової свідомості людей. За визначенням К. Мюде,

«популізм – це ідеологія, яка вважає суспільство остаточно розділене на дві однорідні та антагоністичні групи: «чисті люди» проти «корумпованої еліти» [9, с. 543]. Крім того популістська ідеологія засновується на твердженні, що політика має бути вираженням загальної волі народу, який є уособленням добра і справедливості.

Це дозволяє окреслити популізм первинним інструментом антиполітики. Якщо згадати за яких умов сформувався антиполітичний дискурс, то можна повернутися до перших спроб трактування самої антиполітики. Д. Конрад розглядав антиполітику способом встановлення державою тотального контролю над людиною, використовуючи ілюзію політичної участі та формування лояльних політичних мас. Негативне сприйняття тоталітарної влади, правлячої еліти було перенесене сучасними антиполітиками на будь яку владу, якій вони опонують. Для цього популізм виявився досить дієвою ідеологією. Загалом популізм як інструмент впливу почав застосовуватися в межах лівих ідеологій, оскільки вони мають масовий характер та намагаються мінімізувати будь-які відмінності (політичні погляди, матеріальне забезпечення, соціальний статус) між людьми. Втім, необхідно зазначити, що популізм не забезпечує системного розуміння політичної ідеології антиполітиків. Він зосереджується лише на тому, як влада має бути організована та легітимізована в демократичних суспільствах. Відтак популізм може бути адаптованим різними ідеологіями, відповідно до кінцевої мети антиполітиків.

Ще одне розуміння популізму, пропонує Б. Ардіті, розглядає його як «діяльності для інших». В межах такої інтерпретації популізму відбувається виокремлення (конструювання) образу сильного лідера, який прагне створити ефект наближеності до людей, використовуючи гасла, які нівелюють дистанцію між масами та владою [7, с. 23]. Лідери антиполітиків наголошують, що вони є частиною народу і створюють відповідний образ «хлопця з народу», який краще розуміє людей та їхні проблеми на відміну від корумпованих еліт. Ця риса є важливим індикатором популізму. Загалом на сучасному етапі популізм досить часто зводиться до простого антагоністичного протистояння між «хорошими» народними масами і «поганими» політиками та культивування почуття кризи суспільного розвитку.

Проблема популізму в дискурсі антиполітики полягає в тому, що він обмежений часовими рамками і працює тільки в короткостроковій перспективі – під час виборів. Основне завдання популізму – збурення мас і наростання невдоволення до правлячої еліти. Популізм не передбачає, а тим паче не може забезпечити якісні трансфор-

мації політичної системи, навіть якщо критика абсолютно доречна й інститути потребують змін. Популізм не може формувати фундаментальні ідеї, політичні програми, але одночасно з цим він здатний зробити популярними головні ідеї, які будуть доступними для розуміння простими громадянами.

Загалом привабливість популізму полягає в тому, що будь-яка легітимно обрана влада вважається похідною від народу, себто народ володіє необмеженою владою і може диктувати правила. Воля народу повинна переважати по силі інститути та інституції, а тим паче ті, котрі протидіють волі народу. Відповідно, головна теза прихильників популізму ґрунтується на тому, що демократія має здійснюватися звичайними людьми, які знаходяться поза бюрократією і не мають спокус корупції. Але варто визнати, що ідея народовладдя в абсолютному сенсі та інструментальному контексті може сприяти поширенню авторитарних тенденцій.

Дискурс антиполітики є доволі трансгресивним, як власне і сам популізм, який намагається заповнити весь простір довкола. Переважно лідери-популісти зображують із себе аутсайдерів і радикалів, що розчаровані чинним політичним порядком, і прагнуть відновлення справжньої справедливості, оскільки тільки влада простих людей з народу може вважатися легітимною. Такий образ був сформований Д. Трампом в його перше президентство і значно посилений та радикалізований після перемоги на виборах у 2025 році.

Отже, популістська риторика прагне заперечити легітимність усталених структур влади в ліберальних демократіях, оскільки в авторитарних суспільствах популізм використовується з метою посилення панівного режиму. В контексті ліберальних демократій приклад Д. Трампа вказує саме на цю особливість. Д. Трамп позиціонує себе, з одного боку, аутсайдером системи, бо виступає проти системи, а також додає радикалізму своїми ідеями й тим самим провокує появу суспільного розчарування в чинному політичному порядку: «У своїх передвиборчих промовах Трамп виступав як справжній аутсайдер у політиці, який сам зробив, очолив повстанський рух від імені забутих американців, які відчувають огиду до некомпетентних політиків, нечесних лобістів, безрозсудних спекулянтів з Уолл-стріт, фейкових ЗМІ, некомпетентних бюрократів, зарозумілих інтелектуалів, іноземні держави, що експлуатують Америку» [10, с. 67]. Відповідно, заперечуючи легітимність й авторитет влади, популізм йде в розріз з демократією. Хоча, з іншого боку, популізм є і плюралізмом думок, кожна позиція, і думка має прийматися до уваги в ліберальних демократіях.

На сучасному етапі партійної та ідеологічної боротьби, популізм став чи не єдиним і реально дієвим методом впливу на суспільні маси. Наприклад, згаданий Д. Трамп будував власну передвиборчу кампанію на основі популізму. Він сформував новий суспільно-політичний дискурс, який тримається на його риториці, а саме на досвіді попередньої роботи, на критиці попередньої адміністрації, діаметрально протилежній зовнішній та внутрішній політиці, яку він реалізовує. Популістський дискурс Д. Трампа концентровано віддзеркалено в головному слогані його передвиборчої кампанії – «Make America Great Again». Р. Барр в цьому контексті підкреслив, що «популізм відображає масовий рух, який очолюється антисистемним лідером, що прагне отримати владу за допомогою закликів проти влади та плебсологічних зв'язків. Він отримує силу за допомогою використання демократичної енергії проти ліберальної демократії» [8, с. 38].

Авторитарні лідери використовують популізм у зворотній спосіб, а саме, для підтримки панівного режиму, як було згадано вище. Ці вразливі місця призвели до того, що деякі держави, які тяжіли до ліберальних цінностей, навпаки стали автократіями. Зокрема, політичний режим у Туреччині на чолі з Р.Т. Ердоганом навіть не приховує своїх дій всередині країни: нищення опозиції, узурпація влади, відсутність свободи слова, фальсифікація виборів. А політичний режим в Угорщині на чолі з В. Орбаном здійснив конституційні правки, що зруйнувало систему стримувань і противаг, що дозволяє йому та його уряду залишатися при владі тривалий час. В цих двох випадках популізм направлений на посилення влади авторитарного політика та укорінення правлячої групи при владі. Вони також використовують у своїх популістських гаслах ксенофобію, шовінізм та намагаються переконати власний народ у його перевазі над іншими етнічними чи національними групами. З огляду на це, популізм інколи трактується як «тонка ідеологія» [9].

Зважаючи на вплив популізму на суспільство, його можна визначити як «деідентифікацію» суспільства, оскільки люди відмовляються прийняти свою роль в системі комунікації та намагаються перекласти відповідальність на лідера-популіста або уявних чи справжніх ворогів. Самоідентифікація також втрачається в процесі «популістського шуму». Ранс'єр окреслює популізм як незгоду і виродження політики. Він зазначає, що популізм приніс людям своєрідну «джен-трифікацію, тобто оновлення старого, у спосіб повалення поточної ієрархії та нищенні суті політики – полеміки» [12]. Тобто основна думка

полягає в тому, що популізм нічого не пропонує натомість. Популістська хвиля мобілізує людей до дій за певну ідею, але згодом активність раптово зникає і маси в результаті залишаються без нічого, оскільки їх використовують виключно як інструмент для досягнення цілі. Цей мобілізаційний принцип значною мірою застосовується саме в демократичних суспільствах, бо не існує обмежень в свободі слова, наявність опозиційних сил є необхідним елементом здорової політичної конкуренції. Втім, потрібно констатувати, що популістський суспільний підйом є стихійним явищем і не дає стабільної підтримки. Саме по цій причині його найчастіше використовують в період передвиборчої гонки.

Зокрема політичні кампанії Д. Трампа були побудовані виключно на популізмі. Всі гучні заяви були спрямовані на суспільство в такий спосіб, що воно знаходилося в стані перманентної мобілізації і підтримували стабільно високий рівень схвалення його дій. Відповідно, «риторика Трампа стимулювала расове невдоволення, нетерпимість до мультикультуралізму, націоналістичний ізоляціонізм і войовничість, ностальгію за минулою славою, недовіру до чужаків, сексизм, привабливість жорсткого керівництва, агресивну політику, а також расову й антимусульманську ворожнечу» [10, с. 76]. Гасла передвиборчої кампанії Трампа «Побудуйте стіну» та «Америка перш за все» є ідеальними прикладами популізму і швидкого здобуття електорату, зневіреного політикою попередніх адміністрацій [10, с. 77].

Натомість в авторитарних режимах популізм не має на меті дискредитації панівної політичної системи, не передбачає фундаментальну зміну суспільно-політичного дискурсу. Основне його завдання підсилити позиції панівного режиму. Саме популістські гасла виступають потужним інструментом пропаганди. В цьому випадку антиполітика не може бути реалізована в класичний демократичний спосіб – на основі конкуренції думок. Більше того, антиполітика в авторитарних режимах – це укорінення панівного режиму, неефективність прийняття рішень, нівелювання ролі політичних інститутів (відсутність системи стримувань і противаг), мінімізація або відсутність політичної комунікації між владою та громадянами. Антиполітика в демократичних суспільствах має в собі тренди нівелювання основних демократичних принципів та цінностей і може сприяти переродженню демократії у її протилежність.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що популізм невід'ємним аспектом антиполітики, частиною антиполітичного дискурсу як результат опозиційної візії, яка є частиною ліберальних демократій. Крім того,

популізм переважно включає в себе антисистемний запит та протест проти традиційної політики, яка себе не виправдовує і потребує заміни. На сучасному етапі популізм демонструє зміну політичної риторики. Якщо раніше він був лише інструментом для здобуття політичної влади, то зараз популізм є фактором постійної мобілізації населення через засоби масової інформації та соціальні мережі. Отже, популізм трансформується у форму щоденної суспільно-політичної комунікації і тим самим заміщує традиційні способи та канали комунікації. Відтак популізм не тільки допомагає антисистемним та антиістеблішментським групам здобувати владу, але і активно заміщує чи нівелює політичні інститути та проголошує їх неефективними, непотрібними для належного функціонування держави. Таким чином популізм забезпечує вплив чи, навіть, домінування антиполітики в демократичних режимах, оскільки вони опираються на плюралізм та багатовекторність думок.

Література

1. Копинець Ю. Парламентські вибори у країнах Європейського Союзу у 2018 році: характеристика електоральних результатів та конфігурацій партійного ландшафту. *Політикус : наук. журнал*. 2020. № 3. С. 44–52.
2. Литвин В. Феномен антиістеблішментських партій : на прикладі країн Центрально-Східної Європи. *Політичні партії і вибори: українські та світові практики / відп. за випуск Анатолій Романюк, Віталій Литвин, Ігор Осадчук*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2019. Вип. 3. С. 261–268.
3. Светлакова М. Антисистемні партії як реальна загроза усталеним партійним конструкціям італійської республіки. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія*. 2019. Вип. 24. С. 294–300.
4. Федорчак Т. Зростання популярності антисистемних (нетрадиційних) партій у Чехії. *Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент : зб. наук. праць*. 2021. Том 9. С. 50–63. URL: <https://journals.chnu.edu.ua/index.php/mediaforum/article/view/239/172> (дата звернення: 19.07.2025).
5. Шипунов Г. Політичні партії нової політики: основні підходи до концептуалізації й індикатори визначення. *Вісник Львівського університету. Сер. : філософсько-політологічні студії*. 2018. Вип. 17. С. 248–255.
6. Щербак С. Популізм з погляду політичної філософії. *Філософська думка*. 2020. вип. 3. С. 61–78.
7. Arditi B. Populism, or, politics at the edges of democracy. *Contemporary Politics*. 2003. iss. 9. P. 17–31.
8. Barr R. Populists, outsiders and anti-establishment politics. *Party Politics*. 2009. iss. 15. P. 29–48.
9. Mudde C. The Populist Zeitgeist. *Government and Opposition*. 2004. iss. 39. P. 541–563.
10. Norris P., Ronald I. *Cultural Backlash: Trump, Brexit and Authoritarian Populism*. New York: Cambridge University Press, 2018. 540 p.
11. Oxford Dictionary, populism meaning. URL: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/american_english/populism#google_vignette (дата звернення: 15.08.2025)
12. Rancière J. *Ten Theses on Politics*. Johns Hopkins University Press. 2001. iss. 5. P. 1–33.

Анотація

Іващенко Р. А. Популізм в концептуалізації антиполітики. – Стаття.

Поняття популізму та антиполітики є невід'ємною частиною суспільно-політичного дискурсу сучасності. Якщо раніше популізм був стихійним і вибіркоким інструментом і здебільшого використовувався з конкретною метою, до прикладу, здобуття політичних дивідендів, то на сучасному етапі популізм став дискурсивно утворюючим фактором. Більшість політичних акторів в тій чи іншій формі ним послуговуються на постійній основі задля мобілізації та утримання суспільства у вигідній для себе парадигмі. Антиполітика як значно ширше поняття включає в себе популізм, оскільки він є одним інструментом зламу чинної політичної системи та легітимації нової. Саме антиполітика розширила вплив популізму і дозволила йому вийти за межі стихійності. На даний час популізм і постправда є головними інструментами реорганізації та трансформації політичних систем. Популізм дозволяє тримати суспільство політично мобілізованим, а постправда забезпечує безперервний інформаційний потік, який витісняє об'єктивну та критичну інформацію і, в такий спосіб, це ставить під сумнів роботу політичних інститутів та ефективність їхньої діяльності. Натомість популізм видозмінюється у форму політичної комунікації, точніше в імітацію політичної комунікації, оскільки політичні актори переслідують особисті мотиви, користуючись політичною владою. Це жодним чином не обезпечує політичну систему від внутрішніх трансформацій, вигідних для панівних популістських еліт. Як приклад розглядається друге президенство Д. Трампа, який будучи кандидатом на пост президента, задав реваншистський тон виборам, постійно збурював суспільні настрої та регулярно критикував політичних опонентів. Після перемоги на президентських виборах Д. Трамп продовжує роздавати популістські обіцянки в межах внутрішньої і зовнішньої політики. Вся інформація, яка транслюється популістами через засоби масової інформації та соціальні мережі є гіперболізованою в контексті значущості подій та їхніх результатів. Отже, персона глави держави під впливом антиполітики реінституціалізується, а інститут президента чи прем'єр-міністра в демократичних режимах стає основним центром прийняття рішень і держава починає бути персоніфікованою.

Ключові слова: популізм, антиполітика, комунікація, дискурс, політика, політичний режим, демократія, політична система, парадигма.

Summary

***Ivashchenko R. A. Populism in the conceptualization of anti-politics.* – Article.**

The concepts of populism and anti-politics are an integral part of contemporary socio-political discourse. Whereas populism used to be a spontaneous and selective tool, mostly used for specific purposes, for example, gaining political dividends, populism became a discursively forming factor at the present stage. Most political actors use it in one form or another on an ongoing basis to mobilize and keep society within a paradigm that is beneficial to them. Anti-politics, as a much broader concept, includes populism, since it is one of the tools for breaking down the existing political system and legitimizing the one. It was anti-politics that expanded the influence of populism and allowed it to go beyond spontaneity. At this moment populism and post-truth are main tools reorganization and transformation of the political systems. Populism allows society to remain politically mobilized and post-truth provides a continuous flow of information that displaces objective and critical information and in this way, it calls into question the work of political institutions and effectiveness of their

activities. Instead, populism is transforming into a form of political communication, or more precisely, an imitation of political communication, as political actors pursue personal motives while wielding the political power. This in no way secures the political system from internal transformations, beneficial for the dominant populist elites. The second presidency of Donald Trump is considered as an example, who, as a candidate of president, set a revanchist tone for the elections, constantly stirred up public sentiment and regularly criticized his political opponents. After winning of the president election, Donald Trump continues to make populist promises in domestic and foreign policies. All information that is transmitted by populists through mass media and social networks is exaggerated in the context of the significance of events and their outcomes. Therefore, under the influence of anti-politics, the person of the head of state is re-institutionalized, and the institution of the president or prime minister in democratic regimes becomes the main center of decision-making, and the state begins to be personified.

Key words: populism, anti-politics, communication, discourse, politics, political regime, democracy, political system, paradigm.

Дата надходження статті: 28.08.2025

Дата прийняття статті: 11.09.2025

Опубліковано: 30.09.2025